

Ustawa

Z dnia2018 r.

o zmianie ustawy o paszach

Art. 1. W ustawie z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. z 2017 r. poz. 453) w art. 65 wyrazy „1 stycznia 2019” zastępuje się wyrazami „1 stycznia 2024 r.”

Art 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.

UZASADNIENIE

Przekazany przez Radę Ministrów do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy o paszach w roku 2016 miał na celu zmianę przepisu art. 65 stosownie do art. 15 ust. 1 pkt 4 w zakresie terminu wejścia w życie zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego.

W 2006 r. na ostatnim etapie prac parlamentarnych poprzedzających uchwalenie ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach wprowadzony został zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego (art. 15 ust. 1 pkt 4). Zgodnie z art. 65 tej ustawy zakaz ten miał wejść w życie po upływie 2 lat od dnia jej ogłoszenia, tj. od dnia 12 sierpnia 2008 r.

Termin wejścia w życie zakazu został jednak ponownie przesunięty na dzień 1 stycznia 2013 r. ustawą z dnia 26 czerwca 2008 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz. U. poz. 899), a kolejną zmianę terminu wejścia w życie wprowadzono ustawą z dnia 13 lipca 2012 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz. U. poz. 1007), na dzień 1 stycznia 2017 r.

Następnie wejście w życie zakazu zostało przesunięte ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o paszach (Dz. U. poz. 2034), gdzie zgodnie z jej art. 65, zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego będzie obowiązywał z dniem 1 stycznia 2019 r.

W Polsce, podobnie jak w przypadku wielu innych państw członkowskich Unii Europejskiej, problematyka dotycząca wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych do użytku paszowego budzi wiele kontrowersji, których odzwierciedleniem są dyskusje i polemiki społeczne, a także debaty polityczne.

Jednakże, w toczących się debatach i polemikach brak jest tematycznego rozdziału zagadnienia na żywność, uprawę i pasze tzn. rozgraniczenia wpływu żywności GMO na zdrowie ludzi oraz wpływu oddziaływania pasz na zdrowie zwierząt i ludzi.

Polska na podstawie uchwały Rady Ministrów nr 306/2007 z dnia 20 grudnia 2007 r. wprowadzającej aneks do programu wieloletniego „Biologiczne, środowiskowe i technologiczne uwarunkowania rozwoju produkcji zwierzęcej” przeprowadziła badania naukowe w Instytucie Zootechniki – Państwowym Instytucie Badawczym w Krakowie.

Badania te były przeprowadzone w latach 2008–2011 przy współudziale Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach i dotyczyły m.in. „Wpływu pasz GMO na produktywność i zdrowotność zwierząt, transfer transgenicznego DNA w przewodzie pokarmowym oraz jego retencję w tkankach i produktach żywnościowych pochodzenia zwierzęcego”.

Celem badań było określenie wpływu stosowania genetycznie zmodyfikowanych materiałów paszowych (poekstrakcyjnej śruty sojowej i śruty kukurydzianej) w żywieniu zwierząt gospodarskich (drobiu, świń i bydła) na uzyskiwane wskaźniki produkcyjne, status metaboliczny i zdrowotny organizmu, jakość uzyskiwanych produktów oraz transfer transgenicznego DNA w organizmie, w tym możliwość jego obecności w produktach spożywczych pochodzenia zwierzęcego.

Głównymi kierunkami tych badań było określenie efektywności materiałów paszowych GMO w żywieniu różnych gatunków i grup technologicznych zwierząt gospodarskich, co obejmowało wpływ badanych pasz na wskaźniki produkcyjne, strawność składników pokarmowych i jakość uzyskiwanych produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, określenie wpływu materiałów paszowych GMO na parametry charakteryzujące status zdrowotny organizmu zwierzęcego (m.in. efektywność odpowiedzi immunologicznej, obraz krwi, ewentualne zmiany histopatologiczne i morfologiczne w wybranych narządach wewnętrznych), a także analiza pasażu transgenicznego DNA przez przewód pokarmowy oraz wykazanie lub wykluczenie obecności transgenicznego DNA w tkankach, narządach oraz produktach spożywczych pochodzenia zwierzęcego (mięso, mleko, jaja).

W przeprowadzonych badaniach nie stwierdzono negatywnego wpływu skarmiania pasz GMO na jakość i bezpieczeństwo produktów zwierzęcych, zdrowie ludzi i zwierząt oraz na środowisko.

Instytut Zootechniki oraz Państwowy Instytut Weterynaryjny sformułowały następujące wnioski odnośnie do bezpieczeństwa stosowania poekstrakcyjnej śruty sojowej produkowanej z roślin GMO oraz śruty z ziarna kukurydzy GM (Bt, MON 810) w żywieniu zwierząt gospodarskich:

- 1) Nie stwierdzono negatywnego wpływu poekstrakcyjnej śruty sojowej z soi RR i śruty z ziarna kukurydzy MON 810 na wskaźniki produkcyjne, jakość uzyskiwanych produktów odzwierzęcych oraz status metaboliczny i zdrowotny organizmu, w tym efektywność odpowiedzi immunologicznej, co wskazuje, że badane, genetycznie zmodyfikowane materiały paszowe są równoważne pokarmowo, w żywieniu drobiu,

świń i bydła, z odpowiednimi paszami konwencjonalnymi (ziarnem kukurydzy i poekstrakcyjną śrutą sojową).

- 2) Brak obecności transgenicznego DNA w dalszych częściach przewodu pokarmowego (począwszy od treści jelit cienkich) świadczy o wysokiej efektywności jego trawienia u badanych grup zwierząt gospodarskich oraz ogranicza możliwość przechodzenia aktywnych fragmentów łańcucha kwasu nukleinowego do organizmu. Nie wykazano obecności transgenicznego DNA w narządach wewnętrznych, krwi, tkance mięśniowej, mleku i jajach, co wskazuje na brak pasażu wykrywalnych fragmentów transgenów z przewodu pokarmowego do organizmu badanych gatunków oraz bezpieczeństwo konsumpcji przez człowieka produktów pochodzenia zwierzęcego.
- 3) Wnioski wynikające z wykonanego zadania dotyczą wyłącznie badanych genetycznie zmodyfikowanych materiałów paszowych, tj. poekstrakcyjnej śruty sojowej MON-40-3-2 oraz ziarna kukurydzy MON 810 (DKC 3421YG), tak więc nie powinny być uogólniane i przenoszone na inne niż wymienione materiały paszowe uzyskiwane z roślin GM.

Sprawozdanie końcowe z powyższego badania zamieszczono na stronie internetowej Instytutu Zootechniki pod adresem:

http://www.izoo.krakow.pl/zalaczniki/wazne_informacje/Wplyw_pasz_GMO_na_produkcyjnosc_i_zdrowotnosc_zwierzat.pdf

Podobne badania kilka lat temu wykonano w Hiszpanii w zakresie badania mleka od zwierząt karmionych paszami GMO i także nie wykryto śladów GMO w mleku.

Obecne obowiązujące przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach nie nakazują ani nie zabraniają podmiotom działającym na rynku pasz stosowanie jako komponentu do pasz organizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Tak więc przepisy ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach pozostawiają wybór producentowi, jaki materiał zastosuje do produkcji paszy jednakże pod warunkiem, że pasza musi być zdrowa i oznakowana zgodnie z przepisami obowiązującymi w Unii Europejskiej, tj. z:

- 1) rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy (Dz. Urz. UE L 268 z 18.10.2003, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 32, str. 432),
- 2) rozporządzeniem (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. dotyczącego możliwości śledzenia i etykietowania organizmów

zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie i zmieniającego dyrektywę 2001/18/WE (Dz. Urz. UE L 268 z 18.10.2003, str. 24; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 32, str. 455).

W dniu 22 kwietnia 2015 r. Komisja Europejska zaproponowała zmianę przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1829/2003 z dnia 22 września 2003 r. w sprawie *genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy*, w odniesieniu do umożliwienia państwom członkowskim ograniczenia lub zakazu stosowania genetycznie zmodyfikowanej żywności na swoim terytorium. (COM(2015)177)

Wniosek Komisji Europejskiej był dyskutowany na forum Instytucji UE (m.in. na posiedzeniu: Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa, attaché, coreper 1

W dniu 28 października 2015 r. na posiedzeniu plenarnym Parlamentu Europejskiego w Strasburgu odbyła się debata i głosowanie nad Sprawozdaniem Komisji Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 [COM(2015)0177 - C8-0107/2015- 2015/0093(COD)].

W wyniku głosowania Parlament przyjął **Rezolucję ustawodawczą z dnia 28 października 2015 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 w odniesieniu do umożliwienia państwom członkowskim ograniczenia lub zakazu stosowania genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy na swoim terytorium (COM(2015)0177-C8-0107/2015-2015/0093(COD)) w której:**

1. odrzucił wniosek Komisji z dnia 22 kwietnia 2015 r.;
2. zwrócił się do Komisji o wycofanie wniosku i przedłożenie nowego;
3. zobowiązał swojego przewodniczącego do przekazania stanowiska Parlamentu Radzie i Komisji oraz parlamentom narodowym.

Przedmiotowy wniosek pozostaje w dalszym ciągu w Komisji Europejskiej bez nadania toku legislacyjnego

W Polsce są dostępne wysokobiałkowe materiały paszowe, jak np. śruta i makuchy słonecznikowe, suszone wywary gorzelniane (DDGS), hydrolizaty białkowe, białko ziemniaczane, mączka guar i inne niezawierające produktów GMO.

Producenci pasz, co do zasady, mogą stosować wszystkie materiały wymienione w katalogu materiałów paszowych, tj. w rozporządzeniu Komisji (UE) 2017/1017 z dnia

15 czerwca 2017 r. zmieniającym rozporządzenie Komisji (UE) nr 68/2013 w sprawie katalogu materiałów paszowych (Dz. Urz. UE L 159 z 21.09.2017, str. 48).

Zgodnie z krajowymi regulacjami i przepisami Unii Europejskiej w zakresie pasz wytwarzane, wprowadzane do obrotu i stosowane w żywieniu zwierząt pasze, tj. materiały paszowe, dodatki, premiksy i mieszanki paszowe powinny być bezpieczne dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Tak więc zgodnie z tym pasze genetycznie zmodyfikowane nie mogą:

- 1) wywierać szkodliwych skutków dla zdrowia ludzi, zwierząt lub środowiska naturalnego,
- 2) być oznakowane w sposób wprowadzający użytkownika w błąd,
- 3) szkodzić, ani wprowadzać konsumenta w błąd z powodu pogorszenia szczególnych cech produktów zwierzęcych,
- 4) odbiegać od paszy przeznaczonej do zastąpienia w takim stopniu, że jej tradycyjne spożycie nie powoduje szkodliwych skutków odżywczych dla zwierząt lub ludzi.

W świetle powyższego pasze GMO nie mogą być wprowadzane do obrotu, przetwarzane lub stosowane w żywieniu zwierząt, o ile nie zostało wydane stosowne zezwolenie Komisji Europejskiej, która ustanawia i prowadzi wspólnotowy rejestr genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy. Warunkiem uzyskania takiego zezwolenia jest przeprowadzenie całego cyklu badań potwierdzających bezpieczeństwo tych produktów oraz spełnienie innych uwarunkowań określających m. in. metody pobierania próbek, wykrywanie czy monitorowanie.

Jednym z etapów procedury autoryzacji, określonej w rozporządzeniu nr 1829/2003, jest naukowa ocena wniosku o wprowadzenie do obrotu paszy zawierającej, składającej się lub wyprodukowanej z GMO, która jest przeprowadzana przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA). Na wniosek taki składa się obszerna dokumentacja, w tym wyniki badań potwierdzających, że dane GMO z przeznaczeniem na pasze nie wywiera szkodliwych skutków dla zdrowia ludzi, zwierząt lub środowiska naturalnego, metodyka badań i inne dane.

Proces naukowej oceny wniosku kończy się wydaniem opinii, a następnie przekazaniem jej do wnioskodawcy, Komisji Europejskiej oraz państw członkowskich.

Stanowiska zawarte w instrukcjach dla przedstawiciela Polski na posiedzenia gremiów instytucji Unii Europejskiej, a także stanowiska Rządu dotyczące projektów decyzji w sprawie wprowadzenia do obrotu organizmu genetycznie zmodyfikowanego z przeznaczeniem na pasze są przygotowywane zgodnie z Ramowym Stanowiskiem RP dotyczącym Organizmów Genetycznie Zmodyfikowanych z dnia 18 listopada 2008 r. na

podstawie, którego Rząd RP dąży do tego, by Polska pozostała krajem wolnym od GMO. Zgodnie z tym stanowiskiem Rządu RP przedstawiciel Polski, biorąc udział w głosowaniu na forum instytucji UE, głosuje zawsze negatywnie w zakresie wydawania zezwolenia na wprowadzane do obrotu pasz GMO.

Zgodnie z przepisami Traktatu o funkcjonowaniu UE (TFUE) zakazane jest stosowanie między państwami członkowskimi ograniczeń ilościowych w przywozie towarów oraz wszelkich środków o skutku równoważnym. Zgodnie z zasadą „swobodnego przepływu towarów” produkty zatwierdzone zgodnie z procedurami Unii Europejskiej muszą być dopuszczone do obrotu we wszystkich państwach Unii Europejskiej.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa pasz i tym samym eliminacji wszelkich bezpośrednich lub pośrednich zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi oraz zwierząt, na podstawie art. 50 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującym Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz.Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463, z późn. zm.) ustanowiony został System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszy (RASFF), obejmujący państwa członkowskie, Komisję Europejską i EFSA. W ramach ustanowionego systemu RASFF, w każdym państwie członkowskim wyznaczony został punkt kontaktowy. Jeżeli wystąpi bezpośrednie lub pośrednie niebezpieczeństwo zagrażające zdrowiu ludzi lub zwierząt związane z paszami, informacja o tym fakcie jest natychmiast przekazywana Komisji Europejskiej w ramach systemu wczesnego ostrzegania. Powiadomieniu towarzyszy szczegółowe wyjaśnienie powodów działania podjętego przez właściwe władze państwa członkowskiego, z którego powiadomienie zostało wysłane. Ograniczenia w swobodnym przepływie towarów mogą dotyczyć jedynie sytuacji, w których dochodzi do narażenia zdrowia ludzi i zwierząt, a także zagrożenia dla środowiska naturalnego. Sytuacje takie nie mogą nosić znamion restrykcji między państwami.

Realizacja przepisu art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach, w którym ustanowiony został zakaz wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pasz pochodzących z roślin genetycznie modyfikowanych oraz organizmów genetycznie modyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego wymaga czasu w celu znalezienia zastępczych, wysokobiałkowych składników porównywalnych przede wszystkim pod względem jakościowym i ekonomicznym do soi. Wprowadzenie tych komponentów do pasz wymaga uwzględnienia zawartości białka, jego wartości odżywczej oraz związanych

z tym efektów uzyskiwanych w żywieniu zwierząt gospodarskich. Wymagana jest także dostępność na rynku dużych partii jednolitego surowca.

Produkcja krajowa pasz wysokobiałkowych w latach 2017–2020 przypuszczalnie będzie charakteryzować się systematycznym wzrostem, dzięki zwiększającej się produkcji roślin wysokobiałkowych jak soja non GMO czy rośliny strączkowe, nie bez znaczenia także będzie miało wpływ rosnące wsparcie finansowe promowania tych roślin, zarówno w uprawie, jak i ich wykorzystaniu w produkcji pasz i żywieniu zwierząt.

Według prognoz Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego produkcja roślin wysokobiałkowych strączkowych pastewnych na ziarno może wzrosnąć z obecnych 0,5-0,6 mln ton do maksymalnie 0,8-0,9 mln ton. Natomiast produkcja śruty rzepakowej będzie wyższa niż w ostatnich latach ok. 1,3-1,5 mln ton i prawdopodobne jest znaczące przekroczenie poziomu 1,7 mln ton w perspektywie 2020 r. Produkcja mączki rybnej nadal będzie mieć marginalne znaczenie.

TABELA 1. SZACUNKOWA PRODUKCJA KRAJOWA WYSOKOBIAŁKOWYCH SUROWCÓW PASZOWYCH (TYS. TON) W LATACH 2017–2020

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Śruty rzepakowe*	1570	1650	1700	1750
Mączki rybne*	25	25	25	25
Nasiona strączkowe	650	720	800	875
Ogółem w tys. ton	2245	2395	2525	2650

Źródło: Prognoza IERiGŻ-PIB.

Podaż tych pasz na rynku krajowym prawdopodobnie będzie mniejsza niż ich produkcja, gdyż znacząca część jest obecnie przedmiotem eksportu. W latach 2015 i 2016 eksport śruty rzepakowej wyniósł odpowiednio 772 i 671 tys. ton, a roślin strączkowych wysokobiałkowych 60 i 100 tys. ton.

Importowana śruta sojowa jest wykorzystywana przede wszystkim w przemysłowej produkcji pasz dla drobiu, których rocznie wytwarza się już prawie 7 mln ton. Stanowi ona również niezbędny składnik pasz dla świń, których produkcja wzrosła do 2,2 mln ton. Pasze z zawartością soi są obecne w recepturach zdecydowanej większości produkowanych mieszanek dla bydła, których rocznie w sposób przemysłowy wytwarza się ok. 1 mln ton.

TABELA 2. PRODUKCJA PASZ PRZEMYSŁOWYCH (TYS. TON)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Ogółem	7738	8413	8574	8869	9308	10093	10850
dla drobiu	4774	5233	5259	5370	5929	6504	7000
dla świń	1752	1816	1850	1906	1940	2061	2205
dla bydła	889	962	934	1032	847	857	930
pozostałe	323	402	531	561	592	671	715

* Prognoza IERiGŻ-PIB

Źródło: Danych GUS i szacunki IERiGŻ-PIB

Należy przyjąć, że ok. 95% wykorzystywanej w przemyśle paszowym śruty sojowej to śruta z nasion modyfikowanych genetycznie, w związku tym można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że 95% produkowanych i sprzedawanych pasz przemysłowych dla drobiu i świń oraz ok. 90% dla bydła, stanowią pasze oparte na modyfikowanym białku. Część pasz dla zwierząt gospodarskich sprzedawanych na rynku krajowym (0,3-0,4 mln ton) pochodzi z importu i przypuszczalnie są to również pasze wytworzone na bazie śruty sojowej GMO. Stanowią one jednak nie więcej niż 5% produkcji krajowej. Tylko nieco mniejszy niż import jest eksport pasz.

Można założyć, że sprzedaż pasz przemysłowych opartych na genetycznie modyfikowanej śrucie sojowej w latach 2011–2017 szacuje się na 7,0-9,6 mln ton, a niemodyfikowanych na 0,7-1,2 mln ton.

Spśród wszystkich surowców wysokobiałkowych najczęściej w Polsce produkuje się śruty rzepakowej, która przy stosunkowo niskiej cenie jest tanim źródłem białka. Jednak jej wykorzystanie w przygotowywaniu pasz przemysłowych dla zwierząt jest nadal ograniczone.

Śruta rzepakowa jest bogatym źródłem białka, choć nieco gorszym niż śruta sojowa, ze względu na niższą zawartość białka i jego gorszą strawność – ok. 1,4 kg śruty rzepakowej jest zamiennikiem 1 kg śruty sojowej.

Udział śruty rzepakowej w dawce pokarmowej zależy od gatunku, wieku i przeznaczenia zwierząt. W przypadku żywienia drobiu, dla którego produkcja pasz przemysłowych jest zdecydowanie największa, stosowanie śruty rzepakowej jest mocno ograniczone ze względu na wysoką zawartość włókna i obniżoną wartość energetyczną oraz szkodliwe działanie produktów rozpadu glukozynolanów.

Ograniczenia te dotyczą głównie kur i indyków. Wartość energetyczna śruty rzepakowej dla drobiu jest szczególnie niska ze względu na wysoką zawartość włókna. Powyższe czynniki sprawiają, że wykorzystanie śruty rzepakowej dla drobiu jest bardzo niskie, a wielu producentów pasz w ogóle nie stosuje śruty rzepakowej w produkcji mieszanek i koncentratów dla tego kierunku produkcji zwierzęcej.

Śruta rzepakowa jest przede wszystkim głównie wykorzystywana w żywieniu świń. Stosuje się ją w drugiej fazie tuczu, gdyż młodsze świny wykazują dużą wrażliwość na niewłaściwy smak i zapach śruty rzepakowej. Dlatego też zalecane dawki śruty w paszach dla prosiąt i warchlaków nie przekraczają 8%, a w przypadku tuczników sięgają 15%. Przeżuwacze, w tym bydło, są bardziej tolerancyjne. Zalecane dawki śruty poekstrakcyjnej wynoszą około 15% w mieszankach treściwych lub 1,5-2 kg śruty dziennie. Dla krów mlecznych i bydła na odchów i opas udział śruty rzepakowej może być jeszcze wyższy. Również stosunkowo wysoki może być udział śruty rzepakowej w mieszankach dla owiec.

Analiza bilansu paszowego w Polsce wskazuje, że w naszej strefie klimatycznej praktycznie nie ma alternatywnych pasz wysokobiałkowych mogących całkowicie zastąpić importowaną śrutę sojową. Całkowite zastąpienie białka sojowego krajowymi nasionami roślin strączkowych będzie trudne ze względu na graniczne udziały tych pasz w dietach (dopuszczalne ilości), szczególnie w mieszankach paszowych dla drobiu i młodych świń, a także ze względu na nadmierną zawartość węglowodanów strukturalnych (włókna) oraz substancji antyodżywczych (alkaloidy, taniny).

Przekroczenie dopuszczalnych udziałów roślin strączkowych w dietach dla zwierząt obniża efektywność produkcji i jej ekonomiczne skutki. W stosunku do obecnego poziomu ich zużycia są jednak pewne możliwości zwiększenia wykorzystania krajowych roślin strączkowych w żywieniu zwierząt na większą skalę niż dotychczas, ale pod warunkiem, że będą one dostępne na rynku w wystarczającej ilości.

Opracowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi działania mające na celu zminimalizowanie deficytu białka paszowego zgodnie z projektem ustawy o zmianie ustawy o paszach zakładały 4 letni okres moratorium na wprowadzenie przedmiotowego zakazu.

Jednakże, z uwagi na skrócenie ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o paszach wejścia w życie przedmiotowego zakazu do 2 lat, zaistniało realne zagrożenie braku możliwości osiągnięcia założonych działań w zakresie zmniejszenia deficytu białka czyli zwiększenia wykorzystania rodzimych materiałów białkowych w produkcji pasz, przy uwzględnieniu aspektów ekonomicznych, żywieniowych oraz środowiskowych,

Skrócenie o 2 lata, tj. do stycznia 2019 r., moratorium zakazu skutkuje niemożnością zapoznania się z końcowymi wynikami badań realizowanych w ramach Programu wieloletniego pt. „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju” na lata 2016–2020, w którym są w dalszym ciągu realizowane badania genetyczne wspomagające hodowlę rodzimych odmian roślin strączkowych, badania agrotechniczne i żywieniowe, badania nad doskonaleniem rynkowego systemu obrotu rodzimymi roślinami białkowymi oraz badania nad zwiększeniem potencjału trwałych użytków zielonych.

Mając na uwadze w perspektywie wprowadzenie administracyjnego zakazu stosowania pasz GMO podejmowane są, bądź kontynuowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi działania mające na celu jego zminimalizowanie bądź ograniczenie deficytu białka, które są następujące:

I. DOPLATY

Jednym z instrumentów umożliwiających poszukiwanie alternatywnych źródeł białka dla importowanej śruty sojowej jest wsparcie finansowe w sektorze roślin wysokobiałkowych.

Jednakże wsparcie związane z produkcją może być przyznawane jedynie w zakresie, który jest niezbędny, aby zapewnić zachętę do utrzymania aktualnych poziomów produkcji w danym sektorze. Oznacza to, że wysokość i warunki przyznawana takiej płatności powinny zostać ustalone w taki sposób, aby wsparcie służyło zahamowaniu spadkowych tendencji w produkcji w danym sektorze i w żadnym przypadku nie stymulowało wzrostu produkcji ponad poziom z historycznego okresu referencyjnego. Nieprzestrzeganie tego wymogu może skutkować zastosowaniem wobec Polski korekty finansowej.

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 października 2017 r. w sprawie stawek płatności związanych do powierzchni upraw za 2017 r. (Dz. U. poz. 1893) stawki wsparcia zostały określone w § 1 i wynoszą w przypadku płatności do:

- 1) roślin strączkowych na ziarno:
 - a) 606,52 zł na ha powierzchni obszaru zatwierdzonego do tej płatności nieprzekraczającej 75 ha,
 - b) 303,26 zł na ha powierzchni obszaru zatwierdzonego do tej płatności przekraczającej 75 ha,
- 2) roślin pastewnych – 386,46 zł na ha powierzchni obszaru zatwierdzonego do tej płatności.

W 2017 r. sektor roślin wysokobiałkowych podzielono na dwa podsektory: roślin strączkowych na ziarno (podsektor I) i roślin pastewnych (podsektor II). Soja zwyczajna jest jednym z gatunków objętych płatnością w ramach podsektora I – obok bobiku, grochu siewnego (w tym peluszki, z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego), łubinu białego, łubinu wąskolistnego i łubinu żółtego.

Płatność w ramach podsektora I ma charakter regresywny – wyższa stawka będzie stosowana do pierwszych 75 ha upraw w gospodarstwie, a powierzchnia upraw ponad ten próg będzie objęta niższą stawką.

Zgodnie z art. 15 ust. 2a ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz. U. z 2017 r. poz. 278) warunkiem przyznania płatności do powierzchni upraw roślin strączkowych na ziarno jest dokonanie zbioru ziarna. Wsparcie jest przyznawane po spełnieniu tego warunku, niezależnie od kierunku przeznaczenia plonu (sprzedaż czy wykorzystanie na potrzeby własne gospodarstwa). Celem takiego działania jest sprzyjanie rozwojowi bardziej konkurencyjnej bazy surowcowej do produkcji pasz.

Ponadto należy zauważyć, że uprawa soi może być objęta – poza wsparciem związanym z produkcją – również innymi formami pomocy obszarowej realizowanymi w ramach systemu wsparcia bezpośredniego (w szczególności jednolitą płatnością obszarową, płatnością za zazielenienie, płatnością redystrybucyjną), o ile są spełnione warunki przyznania danej płatności.

II. PROGRAM WIELOLETNI

Drugim działaniem podjętym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest realizacja Programu uchwalonego w drodze uchwały nr 222/2015 z 15 grudnia 2015 r. pt. „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju” ustanowionego na lata 2016–2020, którego celem głównym jest stworzenie możliwości do zwiększania bezpieczeństwa białkowego kraju na cele paszowe i żywnościowe w warunkach zrównoważonego rozwoju. W nowym programie są kontynuowane badania genetyczne wspomagające hodowlę rodzimych odmian roślin strączkowych, badania agrotechniczne i żywieniowe, badania nad doskonaleniem rynkowego systemu obrotu rodzimymi roślinami białkowymi oraz badania nad zwiększeniem potencjału trwałych użytków zielonych. Oprócz dotychczas badanych gatunków, tj. grochu, łubinów oraz bobiku, włączone zostały krajowe odmiany soi.

Wyniki z realizacji tego Programu będą znane dopiero w 2020 r.

III. HODOWLA SOI NIEMODYFIKOWANEJ GENETYCZNIE

Soja uprawiana w Polsce oprócz pozostałych rodzimych roślin strączkowych wpisuje się w program białkowy mający na celu zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego do produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju. Warto zauważyć, że coraz więcej podmiotów w kraju deklaruje chęć zakupu nasion soi, m.in. w województwach: wielkopolskim, łódzkim, mazowieckim, kujawsko-pomorskim, pomorskim, opolskim, podlaskim i lubelskim. Tak więc zainteresowanie soją systematycznie rośnie.

Głównym celem hodowlanym w Polsce, oprócz plonowania, jest dostosowanie soi do naszych warunków klimatycznych.

W 2017 r. rozpoczęto projekt realizowany przez m.in. Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU).

Projekt ten zakłada kompleksowe badania na terenie całej Polski w 30 różnych lokalizacjach około 30 odmian soi, a uzyskane wyniki tego projektu po 2–3 latach pozwolą na rekomendację najlepszych odmian soi udających się na danym terenie.

Obecny stan Krajowego Rejestru (KR) w grupie roślin bobowatych grubonasiennych, włączając soję, to 93 odmiany w obrębie ośmiu gatunków.

Ponadto aktualnie zarejestrowanych jest 12 odmian soi, z czego połowę z nich wpisano do krajowego rejestru w 2017 r.

Należy podkreślić, że we współpracy z firmami hodowlanymi z Francji, Szwajcarii, Niemiec, Ukrainy i Polski zostały podjęte badania nad odmianami „000” soi do uprawy w różnych lokalizacjach województwa kujawsko-pomorskiego. Ponadto, doskonalenie agrotechniki tej rośliny oraz przygotowanie śruty metodą ekstrudacji jest celem tej współpracy, aby zachęcić jak najwięcej producentów do uprawy tej bezcennej rośliny,

IV. ŚRUTA RZEPAKOWA

Śruta rzepakowa i makuch rzepakowy produkowane w Polsce pochodzą z odmian rzepaku podwójnie ulepszanego (tzw. 00), niskoerukowego i o obniżonej zawartości (najniższa wartość wśród krajów UE) glukozyzolanów, dzięki czemu polska śruta rzepakowa cieszy się dobrą renomą na rynkach zagranicznych i jest chętnie kupowana m.in. przez Niemcy, Holandię czy Hiszpanię. Perspektywy zwiększenia wykorzystania pasz zawierających rzepak są następujące:

- 1) wyhodowanie żółtonasiennych odmian rzepaku,

- 2) obniżona zawartość glukozylanów i innych składników antyżywnościowych,
- 3) zwiększenie wydajności zwierząt,
- 4) zwiększenie produkcji mieszanek paszowych
- 5) rozwój badań naukowych,
- 6) a przede wszystkim czas potrzebny do realizacji założonych celów.

Jednakże zalecanego poziomu śruty rzepakowej w dawce pokarmowej u zwierząt, nie można przekraczać aby nie spowodować obniżenia produktywności u zwierząt.

V. ZESPÓŁ DO SPRAW ALTERNATYWNYCH ŹRÓDEŁ BIAŁKA

Zespół do spraw alternatywnych źródeł białka został powołany na mocy zarządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5 z dnia 8 lutego 2017 r.

Tematy, które są m.in. przedmiotem pracy Zespołu to:

- 1) opracowanie propozycji rozwiązań mających na celu zminimalizowanie deficytu białka paszowego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz przygotowanie koncepcji zastosowania alternatywnych źródeł białka dla soi GMO,
- 2) przeprowadzenie analizy sytuacji na rynku pasz w Rzeczypospolitej Polskiej, a także przewidywanych zmian na tym rynku po roku 2018,
- 3) przegląd badań naukowych dotyczących pasz zawierających materiały GMO, w szczególności w zakresie ich ewentualnej szkodliwości oraz przedstawienie opinii w zakresie nowych kierunków badań pasz zawierających materiały GMO,
- 4) ocena możliwości zagospodarowania w przemyśle paszowym alternatywnych źródeł białka sojowego.

Celem Zespołu jest wypracowanie wspólnych wniosków w zakresie alternatywnych źródeł białka paszowego, minimalizujących deficyt białka i uniemożliwiających zahamowanie dynamicznego rozwoju drobiarstwa, jak również znaczącego spadku produkcji.

Jednym z omawianych źródeł białka jako alternatywy dla białka sojowego GMO było białko z owadów, które praktycznie będzie dostępne przez cały rok bez konieczności wykonywania wieloletnich badań genetycznych, a ich pozyskiwanie nie będzie uzależnione od pogody czy problemów agrotechnicznych.

Jest to produkcja przyszłościowa, ponieważ będzie mogła się odbywać przy wytwórniach pasz i gospodarstwach, dając dostęp do „własnego” białka paszowego przez cały rok.

Zespół wypracował listę rankingową alternatywnych białek wobec białka soi GMO. Jako najlepsze alternatywne źródło dla białka sojowego GMO wskazano białko soi non GMO:

- 1) soja – zwiększenie i przyspieszenie produkcji soi,
- 2) śruta rzepakowa, której stosowanie obecnie jest ograniczone w paszy,
- 3) białko owadzie,
- 4) dofinansowanie badań mających na celu eliminację składników antyżywnościowych w roślinach strączkowych.

W ramach prac Zespołu opracowany został PROGRAM działań w zakresie pozyskiwania alternatywnych źródeł białka, który jest przeznaczony dla dobrowolnego stosowania przez podmioty działające na rynku pasz.

Obecnie udział rzepaku w paszach może ulec zwiększeniu przez :

- 1) wyhodowanie rzepaku „jasnego”, ale jest to długa droga hodowlana,
- 2) uszlachetnianie rzepaku na drodze wytwarzania białka chronionego – otoczkowanie (umożliwi jego większe zastosowanie w żywieniu zwierząt głównie przeżuwaczy),
- 3) prace doświadczalne w zakresie fermentacji śruty rzepakowej.

VI. BIAŁKO OWADZIE

Od dnia 1 lipca 2017 r. zmieniły się przepisy Unii Europejskiej, które umożliwiają stosowanie w żywieniu akwakultury białka owadziego, które choć na razie marginalnie, ale przyszłościowo będzie minimalizowało zapotrzebowanie na białko paszowe. Białko z owadów (mączka) w zakresie składu aminokwasowego odpowiada białku sojowemu i mączce PAP rybnej (na podstawie badań EFSA)

Stosowanie białka owadziego w żywieniu zwierząt ma zalety ale i wymagania. Podstawową zaletą jest jakość białka owadów, która jest porównywalna do innych białek zwierzęcych, jednakże owady mogą częściowo zastąpić bardziej kosztowne składniki mieszanek paszowych. Pozostałości wynikające z przetworzenia produktu, charakteryzujące się wysoką zawartością białka, mogą stać się cennym składnikiem pasz dla zwierząt o wysokim wskaźniku wykorzystania. Pozwoliłoby to na np.: ograniczenie stosowania mączki rybnej, której cena wciąż wzrasta. Zmniejszenie zużycia nasion zbóż przy produkcji pasz pozwoliłoby na ich wykorzystanie w innych gałęziach przemysłu rolno-spożywczego.

Ponadto białko owadzie ma duży potencjał jako komponent ludzkiej diety, a spożywanie owadów jest powszechne m.in. w krajach Ameryki Północnej i Południowej, Azji gdzie owady są zbierane na farmach.

Komisja Europejska potwierdziła, że z uwagi na globalne zainteresowanie państw członkowskich w zakresie stosowania białka owadziego w żywieniu drobi i świń będą prowadzone dalsze badania i prace legislacyjne zmierzające do wykorzystania tego białka jako paszy dla zwierząt gospodarskich.

Białko z owadów praktycznie będzie dostępne przez cały rok bez konieczności wykonywania wieloletnich badań genetycznych, a ich pozyskiwanie nie będzie uzależnione od pogody czy problemów agrotechnicznych.

Białko z owadów da możliwość zastosowania go w żywieniu zwierząt gospodarskich, tj. w żywieniu drobiu i świń.

Na chwilę obecną wyeliminowanie białka soi GMO z żywienia młodego drobiu (w szczególności kurcząt rzeźnych) i prosiat przyczyni się do załamania tej gałęzi produkcji drobiarskiej.

Bezspornie białko z owadów to kierunek produkcji białka z wymiernymi korzyściami tak dla producentów zwierząt, jak i dla środowiska, niestety aby móc je wykorzystać potrzebne są zmiany w prawie Unii Europejskiej w tym zakresie.

Od dnia 1 lipca 2017 r. na mocy przepisów Unii Europejskiej białko owadzie jest możliwe do stosowania w żywieniu akwakultury, pomimo, że na obecną chwilę jest to produkcja marginalna jednakże umożliwia jego wprowadzanie do receptur a przez to „zaoszczędzenie” białka paszowego, łagodząc jego deficyt.

Na świecie są już firmy zajmujące się hodowlą owadów, a poszukiwaniem alternatywnych źródeł dla białka owadziego są zainteresowane wszystkie państwa nie tylko Unii Europejskiej, wpływając na Komisję Europejską na kontynuowanie prac nad umożliwieniem stosowania białka dla wszystkich grup zwierząt gospodarskich. Wobec rosnącego zapotrzebowania na komponenty białkowe w paszach, wysokich cen surowców i potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa białkowego kraju, poszukiwanie alternatywnych źródeł białka jest ekonomicznie uzasadnione. Poszukiwaniem alternatywnych źródeł białka służyć może Tajlandia czy Korea, gdzie obecnie są realizowane Programy Rządowe w zakresie hodowli i żywienia zwierząt białkiem owadzin.

Uwarunkowania, jakie są określone w prawie paszowym do zastosowania danego produktu w żywieniu zwierząt gospodarskich to przede wszystkim ich jakość, tzn. ocena strawności, wykorzystanie i wpływ na produktywność zwierząt. Te parametry pasz muszą być rozpoznane i przebadane, aby mogły służyć jako komponent do produkcji pasz dla zwierząt gospodarskich – drób i świnie.

VII. UMOŻLIWIENIE STOSOWANIA MACZEK ZWIERZĘCYCH

Obecnie obowiązuje zakaz stosowania maczek zwierzęcych. W laboratorium referencyjnym Unii Europejskiej wciąż trwają prace nad opracowaniem metod diagnostycznych, które pozwoliłyby na określenie gatunkowości (białko świń i białko drobiowe) przetworzonych białek zwierzęcych, co umożliwi przywrócenie możliwości skarmiania krzyżowego świń i drobiu. Wobec trwającego od lat problemu z określeniem metodyki badawczej identyfikacji gatunków PAP istnieje małe prawdopodobieństwo przywrócenia przez Komisję Europejską maczek do stosowania w żywieniu zwierząt.

VIII. PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014–2020

Weryfikacja zasad udzielania wsparcia w ramach instrumentów PROW 2014–2020 „Premie dla młodych rolników” i „Restrukturyzacja małych gospodarstw”. W odniesieniu do tych instrumentów, w ramach systemu wyboru projektów przewiduje się preferencje za produkcję roślin wysokobiałkowych wymienionych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania płatności bezpośrednich i płatności niezwiązanej do tytoniu (Dz. U. poz. 351, z późn. zm.).

Działanie „Współpraca” objęte PROW 2014–2020 ma na celu, przez funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI), wspieranie współpracy pomiędzy rolnikami, przedsiębiorcami oraz naukowcami, aby ułatwić wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań do praktyki w sektorze rolnym, spożywczym i leśnym. W działaniu „Współpraca” przyjęto model kompleksowego wsparcia tworzenia i funkcjonowania grup operacyjnych na rzecz innowacji oraz realizacji przez te grupy operacji, które prowadzić będą do opracowania nowych rozwiązań w zakresie nowych produktów, praktyk, procesów, technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.

Operacje będą mogły dotyczyć również praktyk, produktów, procesów lub technologii bezpośrednio związanych z produkcją bądź przetwarzaniem produktów rolnych (np. innowacje w zakresie oszczędności zasobów, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, nawożenia, ochrony roślin, maszyn, urządzeń do produkcji rolnej, przetwórstwa, pasz, innowacje na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu).

Instrumenty pomocy finansowej PROW 2014–2020 mają na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych. W zakresie wsparcia rozwoju gospodarstw rolnych, realizowane są następujące instrumenty wsparcia.

Dla rolników posiadających gospodarstwa rolne uruchomiona została pomoc w ramach instrumentu „Modernizacja gospodarstw rolnych” pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje poprawiające ogólne wyniki gospodarstw rolnych prowadzących zarobkową działalność rolniczą. W ramach programu są wspierane wyłącznie takie rodzaje operacji, które przyczyniają się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa, czyli poprawy konkurencyjności lub zwiększenia rentowności gospodarstwa rolnego w wyniku jego restrukturyzacji, której elementem są przede wszystkim inwestycje. Instrument ten daje także możliwość wspierania inwestycji zbiorowych, przez które rozumie się operacje realizowane przez co najmniej dwóch rolników, przyczyniające się do poprawy ogólnych wyników gospodarstw rolników wspólnie realizujących inwestycje. Elementem operacji może być uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

W PROW 2014–2020 możliwe jest również wsparcie na odtworzenie produkcji rolnej w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” operacja typu „Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej”. Pomoc jest przeznaczona na odtworzenie tych składników potencjału produkcyjnego gospodarstwa, które uległy uszkodzeniu lub zniszczeniu w wyniku wystąpienia wyżej wymienionych zdarzeń, z wyłączeniem budynków lub budowli wchodzących w skład gospodarstwa, do których rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia obowiązkowego na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

IX. GOSPOSTRATEG

Kolejnym działaniem jest opracowanie i złożenie wniosku w ramach strategicznego projektu Narodowe Centrum Badań i Rozwoju GOSPOSTRATEG.

Z uwagi na brak możliwości substytucji soi GMO alternatywnym materiałem paszowym dla soi GMO z pewnością będzie mączka z owadów, która stanowić będzie tani materiał, a przede wszystkim o podobnym profilu aminokwasowym, przydatnym do zaspokajania potrzeb żywieniowych w szczególności młodych zwierząt, tj. drobiu (kurczęta rzeźne) i prosiąt.

Aby zapobiec negatywnym skutkom nie tylko ekonomicznym, wprowadzenia zakazu stosowania pasz GMO, alternatywą dla tego białka jest produkcja mączki z owadów, która jest produkcją bezodpadową mogącą rozwijać się we wszystkich rejonach kraju. Produkcja tego produktu z pewnością będzie się mogła odbywać na terenach obecnie dotkniętych obostrzeniami wynikającymi z rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń.

Produkcja tego produktu oszczędnego w zużycie wody i energii pozwoli na uzyskanie alternatywnego źródła białka paszowego dzięki wykorzystaniu np. produktów ubocznych przemysłu rolno-spożywczego, takich jak wycierki (odpady przemysłu ziemniaczanego), wysłodki (odpady przemysłu cukrowniczego), wytloki i pulpy (odpady przemysłu owocowo-warzywnego), otręby i mąki pastewne (odpady przemysłu młynarskiego) czy kiszonki. W ten sposób dzięki zagospodarowaniu w żywieniu owadów z stosunkowo niskiej jakości odpadów przemysłu rolno-spożywczego otrzymywane będą produkty wysokoprzyswajalne, w tym białko i tłuszcz. Efektem będzie uzyskanie wysokiej jakości komponentu białkowego do pasz o konkurencyjnej, relatywnie niższej cenie.

Przede wszystkim osiągnięte wyniki w ramach realizacji tego Programu umożliwią powstawanie ferm „owadzych”, stworzenie sieci dostawców środków do produkcji dla owadów czyli z produkcji konkretnych roślin, lub ich pozostałości zielonych po procesie produkcji.

Kolejną zaletą to zbiór produktów spożywczych przeterminowanych bądź wycofywanych z obrotu, które mogą służyć jako pasza dla owadów, co się wpisuje w strategię niemarnowania żywności.

X. ProRapeSeed

Innowacyjna technologia przetwórstwa rzepaku do żywienia drobiu” **ProRapeSeed**
Izba Zbożowo paszowa będzie prowadziła projekt w konsorcjum polsko-niemieckim w ramach finansowania z NCBiR z krajowymi i zagranicznymi jednostkami naukowymi.
Planowana realizacja do końca 3 kwartału 2019 roku, (może zostać przedłużony przynajmniej o 3 miesiące tj. do końca 2019 roku).

XI. UPOWSZECHNIANIE

Na posiedzeniu Kierownictwa Resortu w dniu 19 września 2017 roku został zgłoszony i zatwierdzony temat „**Zwiększenie udziału roślin wysokobiałkowych w tym soi non GMO oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym**” w ramach realizacji przez ośrodki doradztwa rolniczego zadań nieodpłatnych określonych w ustawie o jednostkach doradztwa rolniczego jako priorytet na rok 2018, przeznaczonych dla rolników .

Ponadto będą odbywać seminaria, konferencje organizowane przez Związki branżowe

Celem projektowanej ustawy jest zminimalizowanie deficytu białka paszowego oraz utrzymanie konkurencyjności sektora paszowego w Polsce w stosunku do podmiotów działających na rynku Unii Europejskiej, dlatego w projekcie ustawy planuje się odroczenie terminu wejścia w życie zakazu do dnia 1 stycznia 2021 r.

Przesunięcie terminu wejścia w życie zakazu umożliwi:

- 1) stosowanie krzyżowego skarmiania mączek mięsno-kostnych, pod warunkiem zmian w prawie Unii Europejskiej,
- 2) wykorzystanie śruty rzepakowej, która obecnie nie jest w pełni wykorzystywana przez krajowych przetwórców,
- 3) analizę wyników programu hodowlanego dotyczących roślin strączkowych i soi niezmodyfikowanej genetycznie,
- 4) kontynuację wsparcia finansowego dla rolników ze środków przeznaczonych na realizację Wspólnej Polityki Rolnej w formie płatności do roślin białkowych,
- 5) kontynuację realizacji programu wieloletniego 2016–2020 „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Hodowla roślin strączkowych,
- 6) przeanalizowanie zastosowania w żywieniu zwierząt białka z owadów – na tym etapie wiedzy stwierdzono, że owady mogą stanowić alternatywną paszę dla zwierząt zastępującą kosztowne pasze białkowe, takie jak mączka rybna czy śruta sojowa,
- 7) uzyskanie niezbędnych ilości krajowego białka paszowego, które mogłyby wzbudzić zainteresowanie dużego przemysłu paszowego (jednorodne partie),
- 8) poznanie wyników obecnie realizowanego programu BIOSTRATEG w obszarze pasz opartych o rzepak,
- 9) poznanie wyników realizowanego programu COBORU, który jest realizowany od 2017 r. Nowym kierunkiem uprawy rolnej staje się uprawa soi z przeznaczeniem na nasiona do produkcji paszy dla zwierząt. Na uzyskanie wyników porównań odmian soi, i ich przydatności dla poszczególnych regionów Polski (badania takie są prowadzone COBORU) potrzeba jednakże około 2 lat. Wyniki te pozwolą na precyzyjny dobór odmian soi do uprawy w określonych regionach Polski, tak by rolnik uzyskał oczekiwane czyli opłacalne zbiory, choć plonowanie soi, w dużej mierze jest zależne od klimatu,
- 10) poznanie wyników programu GOSPOSTRATEG.

Należy zdawać sobie sprawę, że rolnictwo jest bardzo trudną gałęzią gospodarki, a zaangażowane środki nie tylko ekonomiczne będą przynosić efekty, ale w odstępstwie czasowym długofalowym.

Najważniejszymi problemami dla branży paszowej w Polsce, związanymi z kwestią stosowania materiałów paszowych GMO w produkcji pasz dla zwierząt gospodarskich, które będą trudne do realizacji w ciągu najbliższych 2 lat, a mający olbrzymi wpływ dla polskich hodowców są:

- 1) poważne ograniczenia podaży surowców białkowych nie pochodzących z soi,
- 2) niemożność pozyskania większej ilości krajowych surowców białkowych pochodzących z roślin strączkowych, co związane jest z istniejącą strukturą zasiewów,
- 3) zwiększenie deficytu białka paszowego w kraju i pogorszenie konkurencyjności krajowej produkcji zwierzęcej ze wszystkimi negatywnymi skutkami, ponieważ np. około 90% śruty sojowej dostępnej na krajowym rynku stanowi śruta otrzymywana z soi GMO,
- 4) poważne utrudnienia w obrocie handlowym na terenie Unii Europejskiej, jak i z krajami trzecimi, które nie będzie dotyczyło tylko pasz, ale też i żywności,
- 5) wyraźna utrata konkurencyjności w zakresie efektywności produkcji zwierzęcej wewnątrz Unii Europejskiej pociągająca za sobą spadek eksportu produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego,
- 6) wyższe ceny pasz wolnych od GMO, co dla konsumentów i producentów oznaczać będzie wzrost ceny mięsa oraz jego przetworów (głównie drobiu),
- 7) wystąpienie trudności związanych z zakupem materiałów paszowych w ilości pokrywającej zapotrzebowanie krajowych producentów, gdyż możliwości zastąpienia pasz genetycznie zmodyfikowanych komponentami wysokobiałkowymi są ograniczone czynnikami uprawowymi jak i żywieniowymi. Spadek opłacalności produkcji w pierwszej kolejności i w największym stopniu dotknąłby dużych producentów w sektorze drobiarskim oraz sektorze produkcji świń, który również stosuje w tuczu świń duże ilości koncentratów białkowych i mieszanek. Eksport mięsa drobiowego oparty jest na przewadze cenowej naszej krajowej produkcji. Stosowanie droższych pasz spowoduje zapewne utratę dużej części rynków zbytu, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów do budżetu państwa z eksportu. Pociągnie to także upadek części hodowców drobiu, a nawet zakładów mięsnych.

Reasumując, planowany 5 letni okres moratorium wejścia zakazu jest niezbędny do wypracowania odpowiednich rozwiązań systemowych umożliwiających zminimalizowanie deficytu białka krajowego.

Przede wszystkim dążenie do ograniczenia, bądź też rezygnacji ze stosowania śruty sojowej GMO w żywieniu zwierząt wymaga odpowiedniego przedziału czasowego, z uwagi na konieczność realizacji działań na rzecz wykorzystania innych źródeł białka oraz zminimalizowania negatywnych skutków wprowadzenia zakazu stosowania GMO w paszach w celu zachowania konkurencyjności polskiego rolnictwa. Okres 5 letniego moratorium jest potrzebny, aby można było realizować i monitorować opracowany przez Zespół do spraw alternatywnych źródeł białka.

Celem projektowanej ustawy jest utrzymanie konkurencyjności sektora paszowego w Polsce w stosunku do podmiotów działających na rynku Unii Europejskiej oraz zminimalizowanie deficytu białkowego, który występuje nie tylko w Polsce, ale i w całej Europie.

Reasumując, okres 5-letniego przesunięcia *vacatio legis* dla zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego jest konieczny dla:

1. realizacji wypracowanego przez Zespół ds. alternatywnych źródeł białka Programu zastępowania białka soi genetycznie zmodyfikowanej, który po 3 latach realizacji zostanie poddany ocenie. Na podstawie wniosków z realizacji przedmiotowego programu podjęte zostaną dalsze kroki dotyczące zmiany ustawy o paszach w zakresie wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego,
2. inicjowania na forum UE działania w zakresie uregulowania na poziomie UE jednolitego podejścia do zakazu wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych (wniosek legislacyjny Komisji Europejskiej dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 w odniesieniu do umożliwienia państwom członkowskim ograniczenia lub zakazu stosowania genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy na swoim terytorium),
3. wyciągnięcia wniosków z analizy trendów upodobań i rekomendacji konsumentów co do wyboru żywności wyprodukowanej ze zwierząt lub pochodzącej od zwierząt,

do żywienia których nie stosowano pasz genetycznie zmodyfikowanych, które stanowić będą podstawę do podjęcia w przyszłości kroków dotyczących zmiany ustawy o paszach w zakresie art. 65 w odniesieniu do art. 15 ust. 1 pkt.4.

Proponuje się, aby projektowana ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. a więc z dniem, w którym według obowiązujących przepisów ma wejść w życie zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt pasz genetycznie zmodyfikowanych i organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego. Aby bowiem odroczyć termin wejścia w życie tego zakazu, zmiana art. 65, w którym ten termin został ustanowiony, powinna wejść w życie najpóźniej w tym dniu.

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Stosownie do treści art. 4 i 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248), projekt ustawy zostanie zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Projekt zostanie także zamieszczony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji.

Projektowana ustawa wdraża przepisy prawa Unii Europejskiej i dlatego nie podlega procedurze notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Projekt ustawy zostanie zgłoszony do Wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów.